

GUIA DOCENT
ATENCIÓ AL PACIENT AL FINAL DE VIDA

Coordinació: LAGO PORREDON, CLARA

Any acadèmic 2023-24

ATENCIÓ AL PACIENT AL FINAL DE VIDA 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	ATENCIÓ AL PACIENT AL FINAL DE VIDA			
Codi	100681			
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Infermeria	4	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	TEORIA		
	Nombre de crèdits	6		
	Nombre de grups	1		
Coordinació	LAGO PORREDON, CLARA			
Departament/s	INFERMERIA I FISIOTERÀPIA			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	6 ECTS 30 hores classe teòrica 26 hores Seminaris 4 hores Seminaris de simulació 90 hores Treball autònom de l'estudiant			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	CATALÀ I CASTELLÀ			
Distribució de crèdits	Activitats presencials 40% i activitats no presencials 60%. En total 150 hores de dedicació de l'alumne			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BONET AUGE, AIDA	aida.bonet@udl.cat	2	
LAGO PORREDON, CLARA	clara.lago@udl.cat	4	

Informació complementària de l'assignatura

La demanda de professionals preparats per oferir el millor confort a pacient i família al final de la seva vida, va en augment i cada cop es fa més necessari cobrir les necessitats de cures pal·liatives en tots els àmbits d'atenció (hospitalari, domiciliari, socio-sanitari i residencial). És per aquest motiu que és necessari formar els estudiants de l'àmbit de la salut en aquest àmbit. Aquesta assignatura pretén oferir els elements teòrics-pràctics per l'abordatge de les persones i famílies amb necessitats pal·liatives. La pandèmia actual ens ha obligat també a canviar els hàbits quotidians, doncs ha mostrat la vulnerabilitat de les persones amb necessitats pal·liatives, questionant en alguns moments l'atenció adequada a les seves necessitats. Identificar les necessitats pal·liatives durant una emergència de salut és de gran ajuda pels professionals d'infermeria. La presa de decisions estarà condicionada per la situació dels recursos disponibles i la voluntat del pacient. Aquesta presa de decisions pot ser difícil, però ha de respectar les premisses ètiques de: excepcionalitat, responsabilitat, transparència, inclusivitat, sensibilitat, confiança, equitat i major benefici pel major nombre de persones.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Comprendre els fonaments de les Cures Pal·liatives.

Familiaritzar-se en els principals processos i símptomes que presenten les persones en situació de necessitats pal·liatives.

Comprendre els conceptes i analitzar els dilemes ètics relacionats amb el fi de vida.

Competències

Competències Bàsiques:

- Aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i que tinguin les competències que es demostren per mitjà de l'elaboració i defensa dels arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Poder transmetre informació, idees i problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

Competències específiques:

- Identificar les respostes psicosocials de les persones davant les diferents situacions de salut (en particular, la malaltia i el sofriment), seleccionant les accions adequades per proporcionar ajuda en les mateixes.
- Establir una relació empàtica i respectuosa amb el pacient i família, d'acord amb la situació de la persona, problema de salut i etapa de desenvolupament.
- Utilitzar estratègies i habilitats que permetin una comunicació efectiva amb pacients, famílies i grups socials, així com l'expressió de les seves preocupacions i interessos.
- Conèixer les cures pal·liatives i control del dolor per prestar cures que alleugin la situació del pacients avançats i terminals.
- Conèixer i aplicar els principis que recolzen les cures integrals d'infermeria.

RESULTATS D'APRENTATGE:

- Descriure l'organització i funcionament dels recursos socio-sanitaris organitzats segons diferents nivells d'atenció.
- Demostrar el maneig dels mètodes numèrics pertinents per resoldre determinats problemes en relació al maneig dels Infusors.
- Resoldre possibles situacions de conflicte en la pràctica professional de les Cures pal·liatives.
- Identificar diferents vies d'administració de fàrmacs en diferents nivells assistencials.
- Identificar el moment en què és necessari un canvi en la via d'administració d'un fàrmac.
- Practicar la col·locació adequada d'un Infusor subcutani en un context de simulació.
- Escollir les preguntes adequades per detectar necessitats informatives del pacient.

Continguts fonamentals de l'assignatura

ATENCIÓ AL PACIENT AL FINAL DE VIDA 2023-24

Dia	Sessió	Tema	Docent (D)/Suport (S)
2 febrer	S. 1	Presentació assignatura Història i fonaments de les CP	D: Clara Lago
9 febrer	S. 2	Abordatge del dolor i Sit. Agonia	Aida Bonet
16 febrer	S. 3	Antropologia (sessió virtual)	D: Aida Bonet D: Ariadna Solé
23 febrer	S. 4	Abordatge dels símptomes gastrointestinals	D: Aida Bonet
1 Març	S. 5	Abordatge Síntomes respiratoris i neuropsicològics	D: Clara Lago
8 Març	S. 6	Tècniques de suport al dol i comunicació en el final de vida	D: Clara lago
15 Març	S. 7	Jornades CEA. Hospital Igualada	
22Març	S. 8	Aspectes generals del dol	D: Aida Bonet
25 març -1 abril Setmana Santa			
5 Abril	S. 9	Vivència de la mort en el nen	D: Clara Lago Equip CPC Vall d'Hebron
12 Abril	S. 10	Abordatge de la dimensió Espiritual. ----- Elaboració d'un relat	D: Aida Bonet
19 Abril	S. 11	Simulació Pacient al final de la vida. Objectiu: Millorar la comunicació amb el pacient	D: Aida Bonet + Clara Lago
26 Abril	S. 12	DVA/PDA Dret a morir dignament Eutanàsia: Experiència en primera persona	D: Assoc. DMD D: Clara Lago
3 maig	S. 13	Bioètica en CP	D: Mercè Taló
10 maig	S.14	Alternatives a la via oral Infusors Fortaleses i debilitats assignatura Dubtes examen	D: Clara Lago
17 Maig		Exposició Treballs personals	D: Clara Lago D: Aida Bonet
24 Maig	AVALUACIÓ	EXAMEN	D: Clara Lago i Aida Bonet De 9h a 11h(Aula per confirmar)
31 juny		EXAMEN (2ª convocatòria)	De 9h a 11h (Aula per confirmar)
19 juny		signatura d'actes	
	Distribució ECTS: Clara Lago 4 ECTS Aida Bonet 2 ECTS		

Eixos metodològics de l'assignatura

Les classes teòriques s'impartiran a la totalitat del grup i consistiran en classes magistrals amb suport de mitjans audiovisuals. Aquestes podran impartir-se virtualment a través de la eina Videoconferència. L'objectiu de les classes magistrals és donar a conèixer els principals continguts. Els seminaris es realitzaran en grups reduïts dins l'aula amb la participació activa de l'alumne i es destinaran a: resolució de casos, pràctiques i simulacions. Les classes teòriques i els seminaris poden ser enregistrats, per aquest motiu la Universitat de Lleida informa que, amb finalitats docents, registrarà imatges que identifiquin l'estudiant i altres persones que participen en les activitats acadèmiques. El responsable del tractament d'aquestes imatges és la Universitat de Lleida (dades de contacte del representant: Secretaria General. Plaça de Víctor Siurana, 1, 25003 Lleida, sg@udl.cat; dades de contacte del delegat de protecció de dades: dpd@udl.cat). Aquestes imatges només s'utilitzen per impartir docència, avaluar els coneixements de l'assignatura i per a projectes de millora docent. L'ús de les imatges respon a l'obligació legal de la UdL d'impartir i millorar la docència universitària, d'acord amb la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats. Les imatges, un cop enregistrades, es conserven com a mínim mentre no prescriu les corresponents accions i reclamacions contra l'avaluació aprovada pel professorat. Es destrueixen en els termes i condicions previstes en la normativa sobre conservació i eliminació dels documents administratius de la UdL, i les taules d'avaluació documental aprovades per la Generalitat de Catalunya (<http://www.udl.cat/ca/serveis/arxiu/>). La UdL no comunicarà mai aquestes dades a tercers, llevats dels casos estrictament previstos en la Llei. Les persones interessades poden accedir a les seves imatges; sol·licitar-ne la rectificació, supressió o portabilitat; oposar-se al tractament i sol·licitar-ne la limitació, mitjançant escrit tramès a l'adreça dpd@udl.cat. També poden presentar una reclamació adreçada a l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades, mitjançant la seu electrònica de l'Autoritat (<https://seu.apd.cat>) o per mitjans no electrònics.

Les classes teòriques s'impartiran tots els divendres en el lloc i aula que consta en l'apartat de Planificació del curs o per mitjà de videoconferència. La Simulació es realitzarà en l'espai destinat a per a fer simulacions a Lleida (Aula 2.02 FIF) i al 4-D Health a d'Igualada.

Activitats en Grup gran

Les classes teòriques tots els divendres en sessions presencials o virtuals de 9 a 13 hores. Es combina classe magistral amb seminari en grups reduïts dins de l'aula.

ATENCIÓ AL PACIENT AL FINAL DE VIDA 2023-24

Lloc: FM 2.09 (Lleida) i Aula 2.2 La Teneria (Igalada).

Descripció: Presentació a l'aula dels conceptes fonamentals i desenvolupament dels continguts proposats.

Objectiu: -Transmetre el coneixement de la matèria, motivant a l'alumne a reflexionar i aconseguir una mentalitat crítica a través de la relació entre els diversos conceptes explicats a l'aula.

- Desenvolupar les competències procedimentals de la matèria.

La metodologia que s'utilitzarà, seran classes magistrals amb suport de mitjans audiovisuals a la totalitat del grup.

Donat que el grup no és nombrós per que és una assignatura optativa, si és possible, es plantejaran dinàmiques i jocs de rol per representar situacions reals de relació amb el malalt i el futur professional d'infermeria on es potenciarà la creativitat per desenvolupar conceptes concrets. Tractarem en profunditat la temàtica d'actualitat relacionada amb la matèria. Hi haurà activitats com debat, reflexió i intercanvi.

Tutories acadèmiques i avaluació:

Descripció: Interacció directa entre professor i estudiant per organitzar els processos d'ensenyament-aprenentatge.

Objectiu: -Orientar el treball autònom i atendre possibles conflictes personals amb els continguts de l'assignatura.

-Aprofundir en diferents aspectes de la matèria

-Orientar la formació acadèmica integral de l'estudiant Estudi i treball autònom:

Descripció: Activitats proposades pel professor a través de les quals, de forma individual es profunditza en aspectes concrets de la matèria, possibilitant a l'estudiant, avançar en l'adquisició de determinats coneixements i procediments.

Estudi individualitzat dels continguts de la matèria.

Objectiu:

- Afavorir en l'estudiant la capacitat per autoregular en l'aprenentatge, avaluant-lo, dissenyant-lo i adequant-lo a les seves especials condicions i interessos.

-Afavorir en l'estudiant la generació i intercanvi d'idees, la identificació i anàlisi de diferents punts de vista sobre una temàtica, la generalització o transferència de coneixement i la valoració crítica del mateix.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

La presentació de l'assignatura es realitzarà el dia 2 de febrer de 2024

ECTS	Activitats presencials (40%)			Activitats no presencials: treball autònom (60%)	Total hores dedicació alumne
	Classe teòrica (50%)	Seminaris (43%)	Seminaris de simulació (7%)		
6	30h	26h	4h	90h	150h

Sistema d'avaluació

Taula d'avaluació:

- Participació a l'aula (15% de la nota)
- Participació en els seminaris (15% de la nota)
- Realització d'una prova tipus test de la matèria del programa (40% de la nota).
- Treball (30 % de la nota)

Per superar l'assignatura és requisit indispensable superar la prova tipus test (40%) i el treball (30%).

Per superar l'apartat 1: Participació a l'aula (15%)

L'alumne haurà de presentar-se als seminaris programats i participar activament en el treball. L'assistència serà obligatòria en un 80 % de les sessions magistrals programades.

Per superar l'apartat 2: Participació en els seminaris (15%)

S'avaluarà individualment cada seminari seguint una pauta d'avaluació on es tindrà en compte: destreses d'aprenentatge, destreses en treballs grupals i actituds. S'avaluarà les destreses i habilitats comunicatives. L'assistència als seminaris serà obligada a un 80 % dels seminaris programats.

Per superar l'apartat 3 (40 %):

- Tot el contingut teòric exposat a les sessions magistrals i als seminaris serà avaluat mitjançant un examen final. Aquest constarà de 30 preguntes de resposta múltiple on només una serà correcta i es descomptarà 0,25 punts per cada resposta errònia (de cada pregunta correcta, no del total). La nota mínima per superar-lo serà d'un 5. La data d'aquest examen serà el dia **20 de maig de 2022 a les 9 hores**.
- En el cas que es suspengui aquest examen, hi haurà un examen de recuperació, seguint els mateixos criteris que l'anterior. El dia d'aquest examen serà el dia **27 de maig de 2022 a les 9 hores**.

Per superar l'apartat 4 (30 %):

La presentació del treball es farà mitjançant una activitat que s'obrirà dins del campus SAKAI i la seva defensa oral, serà valorada seguint la rúbrica de defensa oral que es troba en l'apartat de recursos de l'assignatura seguint el format de presentació dels treballs de la UdL. La presentació oral tindrà una durada màxima de 10 minuts. El treball haurà d'integrar els continguts de l'assignatura.

AVALUACIÓ CONTINUADA

Activitat avaluativa	Avaluació
Prova escrita	40%
Participació als seminaris, resolució de casos i problemes	15%
Participació a l'aula	15%
Treball	30%

IMPORTANT: Per tenir l'assignatura superada tenint en compte els percentatges de les diferents activitats, serà requisit indispensable aprovar per separat amb nota mínima de 5 la prova escrita i el treball.

Avaluació alternativa:

Segons la Normativa de l'avaluació i la qualificació de la docència en els graus i Màsters a la UdL, aprovada en Consell de govern el 26 de febrer de 2014 pel vicerektorat de Docència:

Per tal de facilitar a l'estudiant poder compaginar l'estudi amb el desenvolupament d'activitats laborals –fet que la naturalesa de l'avaluació contínua fa difícil-, l'estudiant que ho desitgi tindrà dret a renunciar a l'avaluació contínua a l'inici de curs, i tindrà dret a la realització d'una avaluació única (mitjançant un sistema que determini el professor o professora responsable de l'assignatura). Si la naturalesa de l'assignatura ho demana, serà requisit indispensable per tenir l'opció d'avaluació única l'assistència a determinades activitats presencials. La Comissió d'Estudis del centre responsable de l'ensenyament de grau o màster afectat haurà d'establir els mecanismes mitjançant els quals l'estudiant podrà acollir-se a aquest dret, el termini de presentació d'instàncies, així com la documentació que ha d'aportar justificativa de la seva activitat laboral.

Per tal de superar l'avaluació alternativa, el/la alumne/a haurà de superar:

- Una prova tipus test de la matèria del programa, que necessàriament haurà de tenir una nota mínima de 5 (60 % de la nota).

- L'alumne haurà de realitzar el treball i la seva presentació oral i es valorarà seguint la pauta d'avaluació que tenen la resta d'alumnes que no fan avaluació alternativa (40% de la nota).

És requisit indispensable aprovar cada part per separat amb una nota de 5.

AVALUACIÓ ALTERNATIVA

Activitat avaluativa	Avaluació
Prova escrita	60%
Treball individual	40%

JUSTIFICACIÓ ABSÈNCIES

En relació a la justificació de les absències, els motius pels quals es considera que la falta és justificada, seran els mateixos que els enunciat a la *Normativa de l'Avaluació i la qualificació de la docència als graus i màsters a la UdL* per no assistir a les proves d'avaluació programades a la guia docent o a la web de la titulació.

Per a la resta de situacions derivades de problemes de salut, personals o familiars, es permetrà a l'estudiant canviar de dia i recuperar el seminari durant la setmana, si és possible.

Les sol·licituds de justificació d'absències que comportin la incompareixença a una prova d'avaluació hauran de ser presentades el mateix dia de l'absència. La justificació de la resta d'absències haurà de ser presentada com a molt tard en els 10 dies següents.

De forma general a l'estudiant únicament se li justificarà l'absència, però no la manca de compliment dels seus compromisos acadèmics.

Bibliografia i recursos d'informació

Bibliografia fonamental

Cuidados Paliativos. Recomendaciones terapéuticas para Atención Primaria. 2014. J. González Otero (enfermero) y de M. Stablé Duharte (médica).

Manual básico para la atención integral en Cuidados Paliativos. JC Bermejo, E Díaz-Albo, E Sánchez - 2011

Intervención emocional en cuidados paliativos: modelo y protocolos. Pilar Arranz et al. Barcelona: Ariel, 2003.

Guía de Cuidados Paliativos de la Sociedad Española de Cuidados Paliativos. Madrid: SECPAL. 2010

Diagnósticos enfermeros. Definiciones y clasificación. NANDA Internacional. Ed. Elsevier 2009.

Clasificación de intervenciones de enfermería. McCloskey Dochterman, J; Bulechek G.M. 5ª Edición. Ed. Elsevier- Mosby. 2008.

Clasificación de resultados de enfermería. Moorhead, S; Johnson, M; Maas, M. 4ª edición. Ed. Elsevier- Mosby. 2008.

Pensamiento crítico y juicio clínico en enfermería: un enfoque práctico para un pensamiento centrado en los resultados. Rosalinda Alfaro-Lefevre. Barcelona: Elsevier Masson. 2009.

Psicología de las relaciones humanas. Lleida: de París; 2010

Planes de cuidados estandarizados de enfermería dirigidos a paciente y familia en procesos avanzados y terminales. Grupo de Planes de Cuidados de la AECPAL.

Velad conmigo" Inspiración para una vida en cuidados paliativos. Cicely Saunders. Edición Obra Social La Caixa.

Bibliografía per l'elaboració d'aquesta guia

ORDEN CIN/2134/2008, de 3 de julio, por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Enfermero. BOE de 19 de julio de 2009

de Grado, Libro Blanco del Título. "de Enfermería." Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación. URL disponible en: http://www.aneca.es/modal_eval/docs/libroblanco_jun05_enfermeria.pdf. ANECA (2013).

Guía de apoyo para la redacción, puesta en práctica y evaluación de los resultados del aprendizaje. Versión 1.0. www.aneca.es

Enllaços recomanats:

Asociación Española de Enfermería en Cuidados Paliativos (AECPAL) <http://secpal.com/aecpal/sociedad/>

Societat Catalana de Cures Pal·liatives (SCBCP) <http://webs.academia.cat/societats/curespal/>

American Cancer Society <http://www.cancer.org/>

Asociación por el derecho a morir dignamente (DMD) dmdmadrid@eutanasia.ws y www.eutanasia.ws

Centro Nacional de Investigaciones Oncológicas <http://www.cnio.es/>

Fundación Leucemia y Linfoma <http://www.leucemiaylinfoma.com/>

National Cancer Institute <http://www.nci.nih.gov/> y en español <http://www.cancer.gov/espanol/>

Página Oficial de la OMS sobre Cuidados Paliativos <http://www.who.int/cancer/palliative/>

Revistas Enfermería y Cuidados Paliativos <http://www.nursingcenter.com/library/index.asp>

Journal of Palliative Care <http://www.criugm.qc.ca/journalofpalliativecare/>

Revista Palliative Medicine <http://www.liebertpub.com/products/product.aspx?pid=41>

Journal of Pain and Symptom Management http://www.sciencedirect.com/science?_ob=PublicationURL&_cdi=5093&_auth=y&_acct=C000050623&_version=1&_urlVersion=0&_userid=1031708&_pubType=J&md5=a07b74145d1e829d36d4a881a984f051

Revista Medicina Paliativa http://www.secpal.com/revista_mp/

Revista de Psicooncología <http://www.ucm.es/info/apsom/revistapsicooncologia/>

Sociedad Española de Cuidados Paliativos <http://www.secpal.com/>

Sociedad Española de Oncología Médica <http://www.seom.org/>

Sociedad Española de Enfermería Oncológica <http://www.seeo.org/>

Sugerencias y recursos para personas que están en duelo www.vivirlaperdida.com